

'קרן קימת בת מאה' וכל העתיד לפנייה'

יחיאל לקט
יו"ר קרן קימת לישראל

אנחנו ניצבים כיום בשנת המאה לייסודה של קרן קימת ולכבוד יובל זה טבענו את הסיסמה 'קרן קימת בת מאה - אבל כל העתיד לפנייה'. כדי לצקת תוכן מעשי בסיסמה עשינו, בדירקטוריון ובהנהלה, מאמצים גדולים לקיים תהליך של הכנסת שינויים, חלקם דרמטיים, במסגרות הארגוניות, בפעולות ובמדיניות של קרן קימת. ראשיתו של התהליך היה בתכנון אסטרטגי. בעזרת יועצים מומחים עברנו מהלך של סיעור מוחות וקבענו אסטרטגיה מתודשת לקרן קימת, אסטרטגיה שלוקחת בחשבון שהתפקידים ההיסטוריים של קרן קימת רלוונטיים גם כיום. עיקרה של התכנית האסטרטגית הזו היא שקרן קימת תשתתף בפרויקטים לאומיים, ותדגיש את אופייה הירוק, שכן היא הארגון הירוק הגדול ביותר במדינה הרואה את עצמו כשומר הטבע, והנוף, אך זאת מבלי להיות קיצונית יתר על המידה, שכן קיצוניות עלולה לגרום למניעה ולעיכוב של פיתוח לאומי שהוא הכרחי למדינה שאוכלוסייתה צומחת וגדלה, כפי שהיה בעשור האחרון. המתווה המרכזי במדיניות שלנו בתחום הזה הוא ללכת בדרך האמצע. כאשר ישנן תכניות שאוכלות ומכרסמות יתר על המידה בטבע ובנוף, אנחנו מציעים פתרונות אלטרנטיביים, אף שחלקם יקרים יותר.

תחום אסטרטגי נוסף שגיבשנו: הדגשה והבלטה של פעולות קק"ל בתחום מאגרי המים. כמו כן גיבשנו גישה חדשה בתחום הקשרים של קק"ל עם הציבור, תחום שיש לקק"ל הרבה מה להציע בו. בעבר זכו היערות של קק"ל לטיפול מקצועי, יעני, אבל הציבור הרחב לא נהג לבוא אליהם למטרות נופש. נכון שהיו פה ושם פינות נופש, אבל המדיניות של קק"ל הייתה של יערנות בלבד. עכשיו שונתה האסטרטגיה, ולטובה. תפיסת העולם של קק"ל כיום היא שיש מקום לדיאלוג פתוח ורחב עם הציבור. במשך ארבע השנים החולפות עסקה קק"ל בשדרוג היערות כדי שיוכלו לתת מענה לצורכי הנופש של הציבור. בתחום אחזקת הייעור קק"ל משקיעה מאות מיליוני שקלים כדי לשמר את היערות ולהרחיבם. קק"ל נטעה במשך השנים יותר מ-220

'קרן קימת בת מאה וכל העתיד לפנייה'

מיליון עצים, וקשה לתאר את פני הארץ הזו ללא מעשי ידיה של קק"ל. במסגרת הפעילות היעדרנית סללנו דרכי נוף, הקמנו מתקנים, הפעלנו מערכת רחבה של פעולות תרבות ואמנות בנוף היער, קבענו מסלולי טיולים והקמנו מועדון ידידי קרן קימת שכבר מקיף שלושים וחמישה אלף משפחות. התוצאה: קרן קימת ניצבת על המפה הציבורית בתחומים של טבע, נוף, טיולים, אהבת הארץ ודור-שיח עם הקהל בצורה משמעותית בהרבה מכפי שהייתה בעבר.

**"אחד התפקידים
החדשים שקק"ל
נטלה על עצמה
קשור בסיוע
לפתרון בעיות
הביטחון שנוצרו
כתוצאה
מהאינתיפאדה,
בעיקר בתחום של
סלילת דרכים
עוקפות ליד
הגבול."**

השינויים האסטרטגיים האלה גם חייבו את קק"ל לבצע מהלך של שינוי ארגוני, שגולת הכותרת שלו הייתה צמצום דרסטי של מספר העובדים. ואכן ממצבת כוח אדם של כ-3,500 עובדים ירדנו ל-2,200 עובדים. במסגרת השינוי הארגוני הוכנסו הגדרות חדשות ליחידות קיימות, בוטלו יחידות ישנות והוקמו יחידות חדשות, בהן היחידה לתכנון לטווח ארוך, כדי שלקרן קימת תהיה תכנית עבודה לטווח זמן של חמש שנים לפחות, שתתעדכן מדי שנה. שינויים הוכנסו גם במדיניות גיוס המשאבים. בשנים האחרונות חלה ירידה בהיקף העברת כספים מיהדות הגולה לישראל, ויחד איתה התרחשו גם שינויים משמעותיים באופי התרומות ובהתפלגות הכספים. נושאים מסורתיים כמו התיישבות הפסיקו להיות אטרקטיביים לדור החדש של יהודי התפוצות,

ובמקומם נושאים כמו דת ורווחה הפכו לנושאים מרכזיים בעיני התורמים. כדי לנתב את התרומות לצרכים הדחופים יותר של ישראל, הכנסנו שינויים בשיטת גיוס הכספים, ושמונו דגש על דיאלוג ועל שותפות בפרויקטים ספציפיים יותר מאשר על תרומה כללית לקרן קימת. בפרויקטים האלה הפעלנו אוריינטציה המדגישה את נושא השיווק המודרני, וכל זאת מבלי לוותר על התרומה העממית היוצרת קשר עם ישראל על ידי קניית עץ או נטיעת עץ. תוצאת השינוי בגישה לתורמים הביאה להצלחה מפתיעה. אם בשנת 1997 נותרה בידי קרן קימת הכנסה נטו בסך 32 מיליון דולר (לאחר ניכוי כל ההוצאות), הרי בשנת 1998 הגיע היקף גיוס התרומות ל-36 מיליון דולר נטו, בשנת 1999 ל-38 מיליון דולר נטו, ובשנת 2000 הושגו 40 מיליון דולר נטו. מגמת העלייה בהיקף התרומות לא נבלמה גם ב-2001, השנה שבה חששנו

לירידה בתרומות בגלל האינתיפאדה ומיעוט הביקורים בארץ. למרות הקשיים הרבים ושינוי הנסיבות, הצלחנו לגייס 40.5 מיליון דולר נטו.

קק"ל ניצבת היום עם הפנים לעתיד כשהיא מוכנה יותר, מאורגנת יותר וממלאת טוב יותר את תפקידיה הלאומיים. אחד התפקידים האלה קשור בסיוע לפתרון בעיות הביטחון שנוצרו כתוצאה מהאינתיפאדה, ואביא רק שתי דוגמאות. בתחום הפיזי סללה קק"ל בצפון הארץ דרכים עוקפות בתוואים המאפשרים הסתרת התנועה היום-יומית של תלמידים לבתי ספר ושל עובדים לשדות. בתחום האנושי מקיימת קק"ל, בשיתוף עם משרד החינוך, תכנית לקירוב בני הנוער שאינם מתמצאים בהיסטוריה הציונית ולהגברת המודעות לנושאי אקולוגיה ואיכות הסביבה. ואת זאת אנו עושים באתרים הנושאים בחובם ערכים של היסטוריה ציונית, וכך אנו שוזרים את לימוד השורשים עם האידיאולוגיה האקולוגית שלדעתנו חייבת להיות נחלת הדורות הבאים.

ולבסוף, מילה אחת בנושא הכנס. מתוך לימוד המציאות ומתוך התנסות מעשית אני יכול לומר באורח חד-משמעי: במדינת ישראל אין תכנון לאומי. אמנם קיימים תכנונים, יש מתכננים ויש תכניות, אבל בכל תכנון כזה קיימת גישה סקטוריאלית מסוימת המושפעת מגישה פרטיקולרית ולא דווקא מראייה מערכתית כוללת המבקשת לעסוק בעיצוב פני המדינה בטווח הארוך. למעשה קיים במדינת ישראל פיגור תכנוני כמעט בכל תחומי החיים במדינה כשמדובר בטווח ארוך. כל בחינה עניינית יכולה לגלות כי קיימים פרויקטים שתכנונו לבצעם תוך חמש-שש שנים אך הם יצאו אל הפועל, אם בכלל, רק כעבור שלושים וארבעים שנה. ואת זאת אפשר לראות בכל תחום: קרקע, מים, תשתיות, תשתיות הנדסיות, תחבורה. כמעט בכל תחום קיים פיגור עצום. ואם לומר את האמת לאמיתה, התכנון הלאומי בישראל כושל. אולי כתוצאה מכך נוצרה בישראל מציאות עגומה שאפשר לכנותה "מצב של אי-תכנון", כלומר פלישות לקרקע, בנייה בלתי חוקית, כולל הקמת קומפלקסים מסחריים גדולים ללא רשות. לא ירחק היום שבו כבר לא יהיה ברור מה יש יותר בישראל – פרויקטים מתוכננים או פרויקטים משובשים. המצב העגום הזה אינו נובע רק מהעדר תכנון. מקורו במציאות של העדר אכיפת חוק בתחומים האלה.

בשל המצב החמור הזה עולה בבירור חשיבותו של כנס כמו "כנס ירושלים השני למדיניות קרקעית לאומית" המקדיש מחשבה ועיון לנושא התכנון. אם בעקבות הכנס

'קרן קימת בת מאה וכל העתיד לפנייה'

הזה ייצא "קול קורא" להקמת רשות תכנון לאומי שתרכז את כל מאמצי התכנון הלאומי תוך ראייה מערכתית עם חשיבה לטווח הארוך, תוך התחשבות בצרכים החברתיים של המדינה ותוך הכרה בחשיבות צורכי הטבע והנוף – דיינו.